

← ეკატერინოპოლის კლაქის სა- ბეიში უბანი განაცხადი კავკასიის უნივერსიტეტის სასარგებლოდ ფუ- ლის გადაღებაზე.

← 28 თებერვალს, ტფილისში გარდაიცვალა ჯავის დეკანოზი- მღვდელი ზურაბ ჯიგოშვილი.

← საქართველოს ეპარქიის სამ- რელო სკოლების მეთვალყურედ ნაშრომით ა. ბ. ოდოევის ანგარიშით: **მიწის ეპარქიაში 1910 წ. 285 სამრევლო სკოლა ყოფილა.** ამათ- ში რუსული სკოლა ყოფილა—80, ქართული—97, ბერძნული—71, ოსური—7 და სხვა. სკოლებში 859 მასწავლებელი ყოფილა. მის- წვეულ ყოფილა—14,109.

← 5 მარტს, 50 წელიწადი შეს- რულდება, რაც **19 თებერვლის მინიფისტრ** იქმნა გამცხადებელი. ამის გამო საზოგადო კლუბში ქარ- თულ გიმნაზიის გამგე ა. ვ. მიდიან- ნი შესაფერის რეფერატს წაიკით- ხეს.

← როგორც ვწერდნენ, დუშეთის მაზრაში პოლიცია თავს დასკვნითა **ეწიანათა ბრძოლს**, რომლის ბელადი ბელო გულარაშვილი შეეპყვრა. დანარჩენებს ვაქცევა მოუსწვრი- თ.

← 5 მარტს კრება ექმნება ტფ- ქალაქის საბჭოს **სატეხნიკო კომი- თისს**, რომელმაც ზომები უნდა შეი- მუშაოს მოსალოდნელ წყალდიდო- ბის წინააღმდეგ.

← **ლეკცია** „გლახთა განთავი- სუფლება“ რომელიც 3 მარტს ი. ჯ. შხანაზაროს უნდა წაეკითხა, 5 მარტისთვის გადაიდო.

← 1 მარტს ტფილისში უფრად გარ- დაიცვალა ანტონ ფრანკის ძე პარიზი.

მ ა თ ა ნ ი

← რადანაც ქუთაისში **ხარცა ძა- ლიან დამარცხდა**, 202 გორის პოლიცი თვისობა შეუდგა საქონელს ხოცვის ქალაქის სალხანაზე. დასაკლავად გა- მზადებულს საქონელს ყოველ დღე გასინჯავს სამხედრო ბეთილი.

← უკვე მოიტანეს **თაფლაოს ძეგ- ლის ნაწილები**, რომელიც ქალაქის გამგებამ შეუკეთა. ძეგლის დაღ- მას უკვე შეუდგენენ.

← **თავ. დადეშვილის ხაქმე**, რომელიც ჩამოგორდა ქუთაისის სა- ოლქო სახანაბროლოს, გადაეცა იუს- ტიციის სამინისტროს პირველს დე- პარტამენტს.

← 27 თებერვალს მეორე ხარის ხის მსესხებელ კრებამ **ხანჯას რწმუ- ნის შესახებ** ხმის უმრავლესობით არი- ჩია: გამუხია ფარნა, ფაღავა იური, მელია თეიმურაზი, ბუთულაშვილი

საკითხი, თუ საზოგადოებრივი საქმე, რომ მას არ აღძროს გავთვით თუ **ეურნალის ფურცლებზე**. იგი თერგ- დაღვსულთა ჯგუფს მიეკუთვნა, რომელსაც რუს-ლიბერალების წყა- ლი ჰქონდა დაღვსული, იგი მხურვალედ ესარჩლებოდა ახალ- გახლოებას, რომელსაც რუსეთში დაუმთავრებია სწავლა. და „სა- ქართველოს მოამბე“ რუსეთის სალქეთისო ეურნალებს გავრეზე- დას თავისი უნაზრით. იქ ჰქმედებ- და ნაწვევებებს ბელნიკდამ, დობ- როლუბოვიდამ, პრუდონდამ, ლერ- მონტოვიდამ, გოგოლიდამ. რუს- პუბლიკელ ა. შენინს ლექსებს. მო- თავეს თავისი მოთხრობა „კაცია აღმიანი“ და სხვა...“ კოლეგ ქვე- ვითა ვითხოვლობით: „ორ მოთხრო- ბით ილ. ქვეყანაშია „გლახის ნამ- ბობი“ და „კაცია აღმიანი“, რომ- ლნიც დაიბეჭდნენ 1863 წ. მის მიერ დაფუძნებულ ჟურნალ „სა- ქართველოს მოამბე“ში, დიდი აღელ- ვება და პროტესტი გამოიწვიეს მა- ლად საზოგადოებრივი, რომელსაც ასე დასცინა „თავხედმა“ მწერალმა **ლუარსამ თათქირიძის სახელით**...“ და სხვა-და-სხვა.

და ყველა ამის შემდეგ, რატომ დასკრდა ბ. ხახანაშვილის ძველი თაობის ორ დასად გაყოფა და ილია ქვეყანის მოთავსება რეპეციონერ- თა ხანაკში, სრულიად გაუგებარი დარჩება თქვენთვის, თუ რომ არ მიპასუვებთ. 5. ეორდანიას „ქართულ პრესას“, რომელსაც, აშკარაა, დიდი გავლენა მოუხდენია ბ. ხახანაშვილ-

ზეპარია, დაბადებე ბესარიონ, ქვი- შევილი სამსონი, ჯიანი ნიკოლოზ, ასათიანი ბენან, მურალოვი არტემ, ჩითავა ივლიანე, ჩიკევიდ დიდიმი, გრასამია ნესტორ, რაფაელივი ნი- კოლოზ, ყაზაროვი აბელი, იაშვი- ლი ჯიბო, ბადრიძე ნიკოლოზ, ნი- ვარაძე ისახან, დათვიძე სამსონ, ცხ- ვარევილი გერასიმე, ლორთქიფა- ნიძე ს. ნ., ლორთქიფანიძე მ. ლ., ოცხელი იოსებ, სააკაძე ედ- ვარდ, ბოკერია სამსონ, ფირა- ლდი სტეფანე, ბახტაძე და, ჯაფა- რიძე ს., მეთისოვი ანტონი, ნაზარო- ვი და, რეინაშვილი რ., წერეთელი აკაკი, ავსარქისოვი ივ., სანტიმოქი იოსებ, თუმანოვი ვასილ, ოცხე- ლი დ.

მ უ ი რ ა შ ი ნ ი ვ ა

მის შემდეგ, რაც გავხუტებში გამოც- ხადდა ქ. შ. წ. კ. გამავრცელებელ საზოგადოების უმთავრეს გამგეობის დადგენილება იმის შესახებ, რომ ასი თუმანი მიეცეს ჯილდოდ ერთს გამ- გეობის წევრთაგანს ქართულ-რუსულ ლექსკონის შესწორება-შეკრებში და გამოსაცემად მომზადებაში, ეს საქმე საბოლოოდ გადაწყვეტილად მიგვან- და. მაგრამ, როგორც აღმოჩნდა, ლექსკონის გამოცემის საქითი ჯერ გამოურკვეველი ყოფილა. ლექსკონის შედგენა და გამოცემა დიდს შრო- მას მოითხოვს. საბას-სულხან-ობრელი- ანის ლექსკონი თუმც, უწადარებით ქართულს ენასთან, დიდს აზრს მიაჩ- ნებდას, მაგრამ რამდენი წელიწადი შესწორა საქართველოს ერთგულმა შვილმა მის შედგენაზე განსვენებული ჩუბინაშვილი ბებრად უფრო მკაცრად იყო ქართულის ენის და მწერლობის, ვიდრე ეხლანდელნი ქართველნი მე- ტყინენ, მაგრამ იმანაც ვერ შესძლო „შემუშავება და გამოცემა ისეთი ლექ- სკონისა, რომელიც სავსებით აქმა- ყოფილებდეს მოთხოვნილებას.

ლექსკონის საზოგადოდ სიტყვათა საუნჯე და ქართული ლექსკონი ქართულ-სიტყვათა საუნჯეს უნდა წარმოადგენდეს. ამიტომ შეგვედგინა ქართულ ლექსკონისამ შედენილება და იცოდეს საქართველოს ყოველ- კუთხეში, მხარებულნი სიტყვები თავისი კილოთაგანით და მათი ახსანაში შედ- ნობით. კერძოდ ასეთი პირი ერთიც არ მოიპოვება საქართველოში, მა- გრამ რასაც ერთი ვერ შესძლებს, ის შეუძლიან რამდენიმე პირმა გააკეთ- თოს პატივცემული გამგეობა ქ. შ. წ. კ. გამავრცელებელ საზოგადოე- ბისა შესკდა, როდესაც მონდობა ას თუმანად ქართულ-რუსულ ლექსკ- კონის შესწორება, შეკრება და გამო- ცემა, და ყველა ეს მოახდია თავხედ ერთს პირს, გავყვილებით დატვირ- თულს. გამგეობას ამ ზემოაღნიშნულ სამხედრო შრომისათვის ასი თუმნის მაგიერ რამდენიმე ასი თუმანი უნდა

დაედო. ერთს მაგიერ რამდენიმე ქართული ენის საუკეთესოდ მკოდნე უნდა მოეწყია. ლექსკონი, რაც შე- იძლება, ვარგად უნდა შემუშავდეს და გამოიცეს. მართალია, ხარჯი ბევ- რი მოუხდება, მაგრამ ეს საშეშო აუ არის, რადგანაც ვარგა გამოცემა შეი- დგელებს მიზინდავს; არც აზარტება ვარგა. უკეთესია გვიან გამოაცეს და კარგად, ვინემ ადრე და ცუდად.

რაიცა შეგებდა ფულის შოვნას ლექსკონის გამოსაცემად, ეს საქმე- ლის არას წარმოადგენს. ამ შემთხ- ვევაში ისე უნდა მოექცეთ, რო წარსულს სხებდით. — ეუც იგი: გაიმართოს ხელის მოწესი ვაზუბების და ქართულ წიგნების მალაზიების შემუშავებით და, როდესაც საჭირო თანხა შეგროვდებ- და, მაშინ დაიბეჭდოს ლექსკონი. თუ ვინმე ბრძანებს, იმდენი მსურ- ელი არ გამოჩნდება, რომ საჭირო თანხა შეგროვდეს, მაშინ ტყუილი შრომა იქნება ლექსკონის გამოცე- მა, რადგანაც არ გაუყიდება. მაგრამ ეს არ უნდა აზინებდეს გამგეობას, რადგანაც ხელს მომწერნიც გამოჩ- ნდებთან და თანხაც შეგროვდება. გამგებობის ცნობით, გამგე- თობას ვაზუზრახავს მომავალ საზო- გადო კრებას მიმართოს მოხენთო- რამ ვაგგობას სხვა და სხვა ფონდო- ბის ფულის სესხების ნება დაეთოს ლექსკონის გამოსაცემად. ჩვენის აზ- რით ეს შეუძლებელი უნდა ჩაითვა- ლოს, რადგანაც თითოეული ფონ- დის თანხა თავის დანიშნულებას უნ- და მოხმარდეს და ამიტომ დრომდის ხელ-უხლებლად უნდა ინახებოდეს.

ამაწი შეიღ.

ჯ ი ხ ვ ი ს ვ ე ლ რ ა ა

(ფუძღვნი გ. ნ. ყანბაძე) ჯიზემა სიქვა საღის კლისამა. მთვარე რომ იღვა მცხრაღადა, დასსზომდენ ცასა ვარსკვლავნი ოქროსი და ვერცხლის ცვარღა, პირ-მოცინარა ბაღლები უღარდლები მარღა.

დაბლა კი მთებნი მადლები დაძონებულნი კვალადა ქარ-ბუქის, ყინვა-ზრობისგან სღვანან გამზღარნი ავღა, — ტყეკი პოკულიმდე წამოსღა სკოლის დოსდაღდა. აღარსად მითათან ყოველი, არსად ბალახის სხენება; არა აღადღეს მთი გულსა; არც ღამე, აღარც თენება, ერთი ფეკრი ჰქალავს გმირებსა, იგივე საერთო ჩვენება. დაშლემუსი თავზე ბოროთ, ავღვჯტ თმა-წვერის და ქოჩორსა, გერჯტით გადმოტანილს აყრის მთა წმინდას, კუჯორსა.

ლი იყოა¹⁰), აქედამ გამომდინარეობს მისი გამარჯვება, როგორც კონსტა- ვიტარისა და რეპეციონერისა. დედა-აზრა ბ. ეორდანიას შეხედუ- ლებისა ილია ქვეყანის მოღვაწე- თაზე ეს არის. და ამ შეხედულებამ შეაზრდა ბ. ხახანაშვილის აზრი იმავე მოღვაწის შესახებ და დაწვერინა დღევანდელ შრომაში ერთმანეთის საწინააღმდეგო აზრები.

ხოლო ჩვენს საგანს რომ დავუბ- რუნდეთ, უნდა ვსთქვათ, რომ თუ მართლა ორი ხანაკი იყო მესამოცე წლებში, ამ შემთხვევაში არც ნ. ეორდანიას კლასიფიკაცია მისაღები. მესამოცე წლებად რითი დასი დათავლებენ, თუ წარმოადგინებენ ცალკე დასად ჩავსახეთ. მაგრამ, ვ- მებორბე, ყოველივე ეს სინამდვილეს ეწინააღმდეგება. იმ დროის მწერა- ლი, როლის მოწმობას მეტი ფასი უნდა ჰქონდეს, ვიდრე ბრახმორე- ულ სეტკანტის გულისწყრომას, სულ სხვას გვეუბნება მესამოცე წლე- ბის მოღვაწეთა დას-დასამოდე დაყო- ფის შესახებ. 1873 წლის „პრებულ- ში“ ნ. ნიკოლაძე სწერდა: „განა ამ სტრიკონების დამწერი ყველაფერში თანხმება, მაგალითად, გ. წერე- თელს, ილ. ქვეყანაძეს, აკაკი წე- რეთელს ან ს. მესხს? ან განა ისინი ყველაფერში თანხმებიან იმას? არა. მოგვიერო საქმეში, მოავიერო ერთ- მებზე ჩვენ სხვა და სხვა აზრისანი ვართ. მაგრამ ჩვენ ყველას საზოგ- ადო მიზანი ერთი და იგივე გვაქვს და უნდა გვქონდეს. ამ საზოგადო მიზანს ჩვენ ყველანი, ჩვენი ძალისა და ცოდნის მიხედვით, ერთგულად

1) ნ. ეორდანიას „ქართული პრესა“, 1863 წ. 2) იქვე, 1863 წ. 3) იქვე, 1863 წ. 4) იქვე, 1863 წ. 5) იქვე, 1863 წ. 6) იქვე, 1863 წ. 7) იქვე, 1863 წ. 8) იქვე, 1863 წ. 9) იქვე, 1863 წ. 10) იქვე, 1863 წ.

ჯიზემა სიქვა საღის კლისამა მთელ ღამეს ლოცვად მღვარია, — კისთვის მიუპყრავ სავლემი, რა შეწერია არია.

არაქაოლოგიური საუთაგი

ს ა ი ნ ე ე ლ უ შ ი
ბ. გაკი და მთხი წარხული. — წმ. ხამგინა და წმ. ბაბანაშვილი გეგლებით. — უხვიძე- ლის თმთავი და მათი მნიშვნელობა სა- ინთვალის წარხულია. — ქვეყნების წმ. ვი- ფრის ცვლენი და მათი ცვლილება უფრო მნიშვნელოვანია მის შესახებ.

კაკი უხვიძელი და უხვიძელი დაბა მთ- ფელია მთელს საინთვალში. მთელს დღევანდელს საინთვალში ძველად ისე- თი დიდი მნიშვნელობა არც არა დასა- სოფელს არა ჰქონია, მის ირგვლივ ტრაილეზდა მთელი წარხული ცხოვე- რება საინთვალსა და იმ დროსაც კი არცა ვარგებლობით ჩამკვდარი იყო ქართველთა სახელი და არსებობდა ინთვალში, კაც მალა ეჭირა თავი- სუფლების დროში და ურცხვე მტრის წინ ქედს არას დროს არ იხრდა.

კაც კიდევ სხვა უღარიბესი მნიშვნე- ლობაც აქვს, იგი წარმოადგენს ბა- ხარს, სადაც მოდიოდნენ და თავს იფარავდნენ ნუხის მაზრიდან გამოქ- ცეულნი ქართველები, როცა იქ თა- თართა და საზოგადოდ მუსულმანთა ზედვაყენით მალდებანებით ასსიმი- ლიაცა ხდებოდა. ყველა სულთი ძლიერნი და მალაონი ეროვნების გრანობით სტოვებდნენ თავიანთს სამ- შობლო. ნუხის მაზრას და კაც აფე- რებდნენ თავს, კაცში დღესაც მოი- ძებნებინან ზოგიერთი ვაგრები, მი- მელთ შესახებაც დღესაც ასსოვეთ, რომ ისინი ნუხის მაზრიდან და გან- საკეთრებით სოფელ გიშიღვან არიან მოსულნოთ.

გარდა ამისა კაკი პრატოტის წარ- მოადგენს ძველს საქართველოს და- ბა-ქალაქებისას. აქ ცალკე უსტოვერ- ნია წარჩინებულ წოდების თავადაზ- ნაურობას და გლეხ-კაცობას. მდინა- რე ქუთაისის, რომელიც ჰყოფდა სოფელს ორ ნაწილად, მარჯვენა მხა- რეს, მთის მწვერებსა და საღი ჰავის ფერდობებზედ უსტოვერიანთ წარჩი-

ევმსახურებითა⁹.) ჯერ ხნობით ამ ცნობებითაც, რომ დავაკაყოფილ- დეთ და მესამოცე წლების მოღვა- წენი რომ ერთ ხანაკად ვადვა- როთ, მანც ყალბი და უსაფუძე- ლო რება ჩვენ ლატერატურაში დამყარებული კლასიფიკაცია.

საქმე ად რა აიის. არ მესხის, რა- ტომ უნდა იწყებოდნენ ქართული საზოგადოებრივი აზროვნების და ქართველ ინტელიგენციის ისტორია მესამოცე წლებიდან, როდესაც ჩვენ- ში ინტელიგენციამ უფრო ადრე დაიწყო მოქმედება და ჩვენს აზ- როვნებასაც მეტწილად უსაუბ- რის პირველ ნახებარში განსა- ზღვრული ფიზიონომია და მლ- წვერე ჰქონდა. თუ დასომაზე მიდ- ვა ლაპარაკი, რატომ უნდა და- ვიფიქვოთ და ანგარისში არ მივი- ლოთ ის ხანა, როდესაც ჩვენმა ინ- ტელიგენციამ ცნობილი „შეთქმუ- ლობა“ მოახდინა, ხანა, როდესაც მესამოცე წლებიდან ჩვენი რომანტიული ლირი- კა, როდესაც დაარსდა ქართული თეატრი და ქართული პირველი ჟურნალი, როდესაც მოღვაწეობ- დნენ სოლომონ დოდაშვილი, გ. ერის- თავი, პლატონ იოსელიანი, კერე- სელიძე და მიხეილ თუმანიშვილი, ხანა, როდესაც დაწინაურდა წმინდა ანგარისის ციხე“ და ლავრ. არაზხანმა „სოლომონ მეგდღუა- შვილი“, ხანა როდესაც სეპარა- ტიული ოცნებათა დაძვრევის შემ- დეგ; განათლებულ თ. ვორონო- ვის მეცნიებობის წყალობით აღმო- ცნდა ქართველ ინტელიგენციის წრე-

ბში მთავრობისთან ერთად სოლი დარულ მუშაობის აზრი და სურ- ვილი, ხანა, როდესაც ჯერ კიდევ ბატონყობა არსებობდა ჩვენში და როდესაც ბატონყობასაც გაუწ- ნდნენ მთარჩლიენი, მისწვდნენ თუ არა მთ ხმა თავიუფალი აზრისა და მოძრაობისა. მესამოცე წლებში ახალ მოღვაწეთა გამოხდის უმაღ- გაზღვდა ბრძოლა ძველსა და ახალს შორის. ამ ბრძოლის შესახებ ნ. ნიკოლაძე 1873 წ. „პრებულში“ ამბობს: „რაც კი რომ იყო ჩვენში ახალგაზდა, მხე, ახალი წესის და ცხოვრების მოყვარე, ყველამ იცნო ის პატრიოსანი მომავლის დროში, რომელიც მხედ ეკავა ილია ქე- ჟაძემ. ძველმა წესმა, ძველმა კე- ცობამ თავი შეეყარა „სტრიკონი“ და ანაზრად იმ ბრძოლაში, რა- მელიც ვამართა „საქართველოს მოამბე“ და „სტრიკონი“ შუა, ხანა. და ის ნამდვილი და ძლიერი ბრ- ძოლა, რომელიც იმ დროს სულ- დ ძველსა და ახალს შუა ჩვენს ცხოვრებაში“¹⁰.

9) იხ. ჩემი დაუმთავრებელი წერილი ნიკოლაძის შესახებ 1901 წ. „მოამბეში“.

ნებულთა, რის გამოც იქ ორს პატარა ხეობას დღესაც ჰქვიან დიდი და პა- ტარა აზნაური. ამ მიზანობებში დღე- საც ეტყობა ნახსობარები, სასაფლა- ობები, დარღვეული ეკლესიები და სხ.

მაგრამ ყველაზედ უფრო შესანიშ- ნავია კაკი თავისი ისტორიული-არ- ქეოლოგიურ ნაშრომით: აქ არის ნაშ- თი უხვიძელ ქართველთა ეკლესიისა, ეგრედ წოდებულს საყარაულო მთა- წედი. აქ მეფე არჩილს მერვე საუკუ- წეში აღუშენებია პატარა ეკლესია, რომაც მტკიცე საფუძველი ჩაჰყარა ქრისტიანობამ ამ ქვეყანაში. ეკლესია სიგით 12 არშიანია, ხოლო სიგითი 9 არშიანი და აშენებული ყოფილა კლდის ნამატრევე ქვით. ეკლესიის გვერდით ვეკოლოდ შედგენის წარ- წერიტ: „ესე ქა...ვი მიხსნავა თავდი საშვილ ქრისტიანობა შესანდოთ შვილ- თა დავით და იოანესი და ვინც შენ- დობა ბრძანათ, თქვენც მოგიხსენ- ნით ღმერთმან სასუფეველს შინა. მოთხსენის უფალმან სასუფეველსა შავროდანსზე, სასუფეველსა შეუნდ- ნეს“. წარწერა ასომთავრულია და ეკლესიის 786 წელს. ეხლა ამ ეკლე- სიას ახალგზს მდ. მიხ. უკოლოშილი, ქვა კი საღვაც გადაუარგავთ.

ძველად ამ ეკლესიასთან დიდი დღე- სასწავლი სკოლაიით. აქ იყრიდა ხოლმე თავს მთელი საინთვალ შო- რეულს სოფლებიდანაც კი. ამ დღე- სასწავლისთვის საგანგებოდ გამო- რთული უნაზნაზარი ქვეყრი დღესაც არის შესახელი ეკლესიის გვერდით. ეს ქვეყრი მიწაშია ჩაფლული და ერთის მხრე მიწა აქვს ჩამო- ცლილი, საღვანაც კრანი ჰქო- ნია გაკეთებული და რადგანაც ძველი ყოფილა ზვიღვან დევი- ნის ამოღება, აქ სიღიოდნენ ისე სავანდენ. ტკბილი საზღვაშეთ მიუღოს სოფელს მიჰქონდა თურმე ყოველ გავრეულობას და ოჯახს და მხოლოდ აღდგომის მესამე დღეს, როცა დღესასწაული იცის ამ ეკლე- სიისა, ახდინებდნენ ხოლმე. დღეს ეს ქვეყრი უპატრონოდ არის დატოვე- ბული და ნახევრად ქვებით არის ამოფსებული. მცხოვრებნი ამბობენ, ათასი ჩავი დღიო ჩაღიდაო. ეკლეს- სისავე გვერდით დიდი აკლდამა არის, რომელიც საგავე ადამიანთა ჩონჩხებით, რომელთა სიდიდეც აჯა- მიანს აკვირვებს. მკლავების, ფეხე- ბისა და სხვათა ძვლების სიგრიძე და სიმსობა თითქმის ეხლანდელზედ ორ- ჯულ უფრო მეტია. ესეთივე მსხვილი ჩონჩხის ძვლები აღმოჩნდა მახლობელ მხარისაში ეკლესიის საძირკვლის თხრის დროს, რაც აუცილებლად მოწმობს იმ უტყუარეს ფაქტს, რომ ძველად იქ მეტად ჯანაზანა და მომ- ხილ ხალხს უსტოვერია.

საყარაულო მთის სიახლოვეს ბა- რაო, ერთის ვერსის მანძილზედ, მეო- რე ეკლესიის ნანგრევებია, რომელ-

ბში მთავრობისთან ერთად სოლი დარულ მუშაობის აზრი და სურ- ვილი, ხანა, როდესაც ჯერ კიდევ ბატონყობა არსებობდა ჩვენში და როდესაც ბატონყობასაც გაუწ- ნდნენ მთარჩლიენი, მისწვდნენ თუ არა მთ ხმა თავიუფალი აზრისა და მოძრაობისა. მესამოცე წლებში ახალ მოღვაწეთა გამოხდის უმაღ- გაზღვდა ბრძოლა ძველსა და ახალს შორის. ამ ბრძოლის შესახებ ნ. ნიკოლაძე 1873 წ. „პრებულში“ ამბობს: „რაც კი რომ იყო ჩვენში ახალგაზდა, მხე, ახალი წესის და ცხოვრების მოყვარე, ყველამ იცნო ის პატრიოსანი მომავლის დროში, რომელიც მხედ ეკავა ილია ქე- ჟაძემ. ძველმა წესმა, ძველმა კე- ცობამ თავი შეეყარა „სტრიკონი“ და ანაზრად იმ ბრძოლაში, რა- მელიც ვამართა „საქართველოს მოამბე“ და „სტრიკონი“ შუა, ხანა. და ის ნამდვილი და ძლიერი ბრ- ძოლა, რომელიც იმ დროს სულ- დ ძველსა და ახალს შუა ჩვენს ცხოვრებაში“¹⁰.

ამ საგნის შესახებ ს. მესხი 1872 წელს „დროებაში“ გვეუბნება: „ჩვენ- ში მამები ბრალად სდებენ შვილებს, რომ თქვენ ურწმუნონი, უსაქმიონ და ლიბერალები ხართო. ესა უწე- ვიბილწყო და სხვა ამისთანებს. შვილებიც, თავის მხრივ, სხვა და სხვა მრუდეს საქმეებს. საზოგადო სიკეთებზე დაუღვრობასა და მხო- ლოდ თავის საკეთარ თავზე ზრუნ- ვას ამბობდნენ მოხუცებულებს. ამას გარდა ორივე მხრით ბევრი განსამტყუნარი პუნქტია წარმოადგე- ნილია“¹¹)... მესხს თავის წერი-

10) იქვე. 11) ნანგრევები ხტვენი მესხისა, გვ. 69.

საც ბარბარეს ეკლესიის ემახიან. ეს ეკლესია საყარაულებოა მისი მამისა მასთან ძველად სკოლა ყოფილა. მა- რათული და როგორც ისტორია გვემოქმობს მღვდელ მასწავლებლად მეცამეტე საუკუნეში აქ ყოფილა გიმი ასე ქტიანისეული, რომლის ჩა- მინაველიც დღესაც ამ ეკლესიის სიახლოვეს მოსახლოებენ. ქათალი- კოსი ექვითმე დაღესტნის ეპარქიების (ანწუხისა და სხვათა) მიმოვლის შემე- ნედი მივიდა კაკში და რა ნახა და- დესტნის ეკლესიების სიღარიბე, მა- შინვე უბრძანა კაკის სკოლის მასწავ- ლებებს იასე ქტიანისეულის გადამე- წერიანებინა თავის შეგირდებისათვის სამლოა წერილის წიგნები და აგ- რეთვე „ქართლის ცხოვრება“ და „ცხოვრება ალვანისა“ და წარგზავ- ნა დაღესტნის ეკლესიებისთვის. აშ- კარაა, რომ დიდი მნიშვნელობა ჰქო- ნია სკოლა ბარბარეს ეკლესიის და მის სკოლას, რომლის ნანგრევებია მოწმობს მის წარსულს დიდებს.

მაგრამ, კაკი უფრო შესანიშნავია თავისი ძველის სამლოა წერილის წიგნებითა და საეკლესიო ნივთებით, რომელთაც „ხუცანთი თამთახე“ ემახიან. ყველაზედ უფრო საყარა- დებოა ვახტანგ მეექვსის მიერ დატე- ბილი სხარება, რომელსაც შემდეგი აწერია: „სათოთ და სადგლო სხა- რება, აწ ახალი და პირველი დატე- ბილი ქართლის ენაზედ ეამა ამა- დღებულსა და სახელოვანისა საქარ- თველოს მეფისა უფლისა უფლისა გიორგისა იესოან-დავითან-სოლომონ- მანისა შრომითა, ვერითა და წარგე- ბითა საფარეთათა მართლ-მადიდებლი- სა და განათლებულისა საქართველოს გადგებულის ბატონიშვილისა და თვით უფალ ვახტანგ ლევანის ძისათა. ვი- მართა წმიდა ესე ხელითა ნიკოლოზ მღვდელ-მონაზონისა ორბელის შეი- ლისათა. ხელითა მესტამე მიხელი სტეფანიშვილის უნგრეო ვლახელისა ქალაქსა თბილისსა, ქორონკონსა ქრისტეს აქეთ ათას შვიდას ცხრაასა“. მეორე საყარადღობო წიგნი „სტრეპუ- ლია“, რომელიც შეიცავს: „ლოცვის, ზადიკს, სამოციქულოს, ეპისტ. ამ წიგნზედ აღმოჩენდა არის შემდეგი წარწერა: „ამებოთა შეიწყალე ფირ- ალ ცოდვილი იოსებ დიაკონი უფირ- სი; უფლო ღმერთო შეიწყალე ყოველად უფირსი ამ წიგნის მწირი- ბაივო ლავრეტი მონაზონი, ჯვარის ძამის აღზრდილი ბერი“.

გარდა ამისა წიგნს ბოლოში ჩამა- ტრებული აქვს: იწყების ქორონიკო- ნი ესე: ტრაზ (1689) ამავე ქორონი- კონს გამეფდა ერეკლე ქართლის. მამ- ვე ქორონიკონსა კახნი ქარს მოუხ- ტნენ და ვატყებს და მრავალი ჩხაიბ უყვეს; და ჩვენს მოგვიკლეს ენდრო- ნიკაშვილი აბულ მოურავი და ჩოლა- ყაშვილი ზურაბ სახლთუცის შვილი და იქნეს მოწმეთა თანაზიარ თავის მისისა 15, დღესა კვირიაკესა.

ლის სათავეში მოჰყავს რამდენიმე ტყავი იმ პოეტურ კმათისა, რომ- ლელიც ვამართა მაშინ ძველის და ახალ-თაობის პოეტთა შორის.

ბრალდება: თქვენ შესწავლენო, ცრუ-მესაველნიო რათ წაგებოლწყოთ ენა მდიდარი? მეტრობა ვინი არს მტრობა ჰვეენის... ჩირქი რათ მოსცხეთ ტაძარსა წმინდას? **ძახვანი:** ვინა თუ მალა, დღესა თუ ხვალა, რაც ვნახ ვცოდეთ, ის ვასწავლდება; მაგრამ თუ თქვენი მრუდეს საქმენი ისევ ესევე მრუდით დაჩვენა? **შემდეგ:** აშკარა არ არის განა, რომ დღევანდელი ჩვენი უკოსიფიკაციები დასებისა და საზოგადოებრივი მიმართუ- ლებათა ჩვენს ისტორიულ სინამდვი- ლესა შესებნებ და სისრულით ვერ მსახებენ და რომ კლასიფიკაციის ვარ- ტედ რჩება ისეთი ხანა ჩვენის ცხოვ- რებისა, რომელსაც ფრიად დიდი გავლენა ჰქონდა როგორც მომავალ ჯგუფთა შემუშავების საქმეში, ისე ამ ჯგუფთა ხასიათსა და მიმართუ- ლებაზე. **და** თუ რომ მივიღეთ ეს გარემო- ბა მხედველობაში, აღმოჩნდება, რომ მისებრ ჩვენს, ვსთქვათ, მესამე დასს ვუწოდებთ, ნამდვილად მესამე კი არ არის, არამედ მეოთხე ან მე- ხუთედა ამრიგად სხვადა. ამ

ამავე კორინთისა და და აღეკ... სანდრე... კორინთისა ტპზ (1699) მეფეს ერეკლეს უამში.

რები წმ. გიორგის ისე დაუქოლავს, რომ აღარ აშინ ევიოა. მხოლოდ წყ...

23 იანვარს წვილი შემოგვეს... მა. ავადყოფი მეზობელი მალთაყვა...

მისევე იპაბები საფ. ალაგირი (თერჯის ოქცი). ამ ოცდა ათი წლის წინად რაჭის...

ტბა ამ სურათს საქმეში, რომ თაყან... თი კერძო ოჯახურ საქმე თათქმის...

ბულნი, აგრედვი დიკარგა გეგ... ტებისადგან გამოგზავნილი...

ამ ოთხთავს ხუციშვილებისად... დიდი ისტორიული მნიშვნელობა...

ფარული სოხუმიდან უკისა ცხემი სიკაბუტე არ უნა... ხავს, სიბერეც ნუ უჩვენოს...

პაბანა უპოტენი თათარი ჯაპილი უკანასკნელი წინააღ... როცა ტბის ნაპირს წამოწოლი...

რევი ნაფარების გამოცემის შესახებ (წერილი რედაქციის მიმართ) სახალხო გაზეთისა № 228-ში...

რევი ნაფარების გამოცემის შესახებ (წერილი რედაქციის მიმართ) მით უმეტეს საკითხი მიმანჩა...

რევი ნაფარების გამოცემის შესახებ (წერილი რედაქციის მიმართ) ამ ოცდა ათი წლის წინად რაჭის...

ხეობაში და უწყვეტად ვიარო უსაქმოდ როდესაც მოგვიტყობს წახსენებულ წესდებებთან, ვატყობინებთ და იცო-ან კიდევ ყველა უწყებები.

„ავადმჯობელები უზარატივადი გვე-ხოცებოთ“. მტკნარი სიტყვები; მერ-ვე წელიწადი აქა ვმდვდობ, ერთი შემთხვევა არა ყოფილა ჩემის დაუდევრობით უზარატივადი რომ მო-მკვდარიყოს; არც არავის მოუყვანია ჩემთვის ცხენი, მე კარგი ცხენი მყავს და იმაში არა ვსაჭიროებ.

„მამასახლისმა მღვდლის ფული აკრიფათ“, მართალია აკრიფა, მხო-ლოდ მღვდლისა ვი არა, მღვდლით-ნის სახლის ქირა; მე პურად მძი-ლევინ შეძლების დაგვარად, არც უარს გვეუბნებიან, რადგანაც აფი-სებენ ჩვენს აუტანელს შრომას ამ დღეგრძელ მრევლში; ს. ლვევილე-ბი არა გვთვლიან ღირსად დრა-მისა.

„მ. ყანჩველი ერთადე პრი-უტში ზისო“. —სწორედ ასეც უნ-და იყოს, ვინაიდან მტკნარი პრიუტ-ში არის და მრევლის აწინებულის სახლიც მკაცრს. ზემოთაც ესტუმრა, მრევლისთვის ყოველი მოთხოვნი-ლება შემიძრულებია, მათ ქირა-გარანის გამზარებელი მე ვარ და ჩემი სახლიც მათთვის ყოველთვის დია.

თქვენს წერილში ამბობთ „ერთად-ერთი გამზარებელი ჩვენი იყოველი“, მე ისევე ერთად ვხსოვარ და ვიცნობ ყი-ლეც; თქვენი თავი დარაგებთ; თუ ასე არ ყოფილიყო და თქვენი მოქო-რებელი ამბები მართალი იყოს, როგორ მოითმინეს მითულებში ჩემი შეუსაბამო საქციელი და ერთხელ შინც სასულიერო მთავრობას არ აცნობებ?

ყველა ჩამოვლილს ჩეს დანაშა-ულთ ავტორი ათავებს უფრო მომა-კვდინებელს შეცოდებით უწყვერში რუსულად შესარული წიგნი და ან-დრძობი; მ. სპირიდონი ჩემი თანა-შემწე ბრძანდებოდა, მიწირავს უმკ-ლელობის გამო, ანდრძობი კი ქართულ-ლად შეგვსარული; თუ რამდენჯერ-მე მოკლე ვეგრეკის რუსულად წარ-მოგსთქვი, მხოლოდ იმიტომ რომ პრიუტულ რუს-მგალობელთა გუნდს სხვა (ტანის) იქ არ არეოდათ და მით-პარმონია არ დარღვეულიყო. თუ კი მითულები იწვევენ რუს მგალობელ-თა გუნდს, კიდევაც ეს სიამოვნე-ბით ჩემის საქციელით შეურაცყო-ფილს მითულს აღარ უნდა სწყენო-და იგი, თუნდაც მართალი ყოფი-ლიყო. ვგონებ მიხვდება პატივცემ-ული მითულები, რომ გველში ეშ-მაკია შემგვარალო; მითულს უკან მიიღებთ ისეთი აღმზანი, რომელსაც უზურს ჩვენი ერთობა და ერთმანეთს გვაძლებს.

ყველა ამ მიზეზების გამო, იძუ-ლებულნი ვხდებით ყოველ წესის ასაგებად მიმდართო ბეთანის ბერსაო, მაგრამ, დასძენს მითული, „ისიც-ერიდება სხვის მრევლის საქმეებში ჩარევისა“. —ძალიან თავიც აქა მარხია, დაინტერესებული ამ საქმე-ში ბერი სპირიდონი ბრძანდება; ყოველ ვეჭვარება წერილი მის რედაქცია თუ არ არის, ხელმძღვა-რობს მაინც მითულს; მთელს ვე-რის ხეობაზედ მწიგნობარი სამო-ლით მოსაძენია.“ მ. სპირიდონს რეზიდენცია ს. ლვევი აქვს; 1909 წელს მან ლვევილში აიღინა, განაჩენს დაადგინა (ოცდა ათი კომლია) საკუთარ თავის სამწყსოთ განკალკევებაზედ, მაგრამ მოსტყუ-ვდა. ის ჩემის მრევლით ცხოვრო-ბდა და ცხოვრობს კიდევც; რის წი-ნადამდები არც ვარ და არც ვიქო-ნები, მაგრამ მისმა უკაცრისმა საქ-ციელმა იქაპდის მიმიყვანა, რომ ავტორიტეტ ჩემს მრევლში სიარულ-და წესების შესრულება, რაზედც ვაცნობე სასულიერო მთავრობასაც. მისი საქციელის საბუთები ხელთა მკაცრს.

ვამოწყობთ რომ წერილი სწორედ მითულმა შემოიტანა დედაქმნიში, ამ მით-ულს იქვე უნდა მოეპყრინათ და აღმო-ჩნდა, რომ წერილი იმის ხელთაა და-წერილი.

სველი ენა ბეგრს იტყვის, უსა-ბუთოდ კი მასვე აპყობს.

„მ. ყანჩველი.“
ბნო რედაქტორს სისხრობი საზო-გადობის ანგარიში, რომელიც გუშინწინ იყო დაბეჭდილი თქვენს გაზეთში, ჩემი აზრი ბან ე. თაყაიშვილის მიერ წაი-თხულ მოხსენების შესახებ, ვერ არის სის-წორით გადმოცემული. სიგლზე ბეჭდის დასმა საქართველოში შემოღებულ იქნა მითულებზედ საუბრის მეორე ნახევარში. მანამდის ამის შესახებ არაფერი იცოდენ —ყოველ შემთხვევაში საბუთებიდან არა ხსანს ამიტომ, და სხვა მოსაზრებითაც, მე ვფიქრობდი, რომ „პარის გარეგანა“ უნდა ყოფილიყო მღვდელი არა მე-XIV საუკ დასაწყისში, არამედ ბევრად უფრო გვიან, არა უარეს XV საუკუნის ნახე-რისა, საზოგადოდ იმ დროს როდესაც, როგორც ესლა ირეკვეა, მთელი საქარ-თველი გაერთიანებული იყო აფხაზეთის სამეფოს ბაგრატიონთა სიკატრის ქვეშ.

„მ. ყანჩველი ერთადე პრი-უტში ზისო.“ —სწორედ ასეც უნ-და იყოს, ვინაიდან მტკნარი პრიუტ-ში არის და მრევლის აწინებულის სახლიც მკაცრს. ზემოთაც ესტუმრა, მრევლისთვის ყოველი მოთხოვნი-ლება შემიძრულებია, მათ ქირა-გარანის გამზარებელი მე ვარ და ჩემი სახლიც მათთვის ყოველთვის დია.

თქვენს წერილში ამბობთ „ერთად-ერთი გამზარებელი ჩვენი იყოველი“, მე ისევე ერთად ვხსოვარ და ვიცნობ ყი-ლეც; თქვენი თავი დარაგებთ; თუ ასე არ ყოფილიყო და თქვენი მოქო-რებელი ამბები მართალი იყოს, როგორ მოითმინეს მითულებში ჩემი შეუსაბამო საქციელი და ერთხელ შინც სასულიერო მთავრობას არ აცნობებ?

ყველა ჩამოვლილს ჩეს დანაშა-ულთ ავტორი ათავებს უფრო მომა-კვდინებელს შეცოდებით უწყვერში რუსულად შესარული წიგნი და ან-დრძობი; მ. სპირიდონი ჩემი თანა-შემწე ბრძანდებოდა, მიწირავს უმკ-ლელობის გამო, ანდრძობი კი ქართულ-ლად შეგვსარული; თუ რამდენჯერ-მე მოკლე ვეგრეკის რუსულად წარ-მოგსთქვი, მხოლოდ იმიტომ რომ პრიუტულ რუს-მგალობელთა გუნდს სხვა (ტანის) იქ არ არეოდათ და მით-პარმონია არ დარღვეულიყო. თუ კი მითულები იწვევენ რუს მგალობელ-თა გუნდს, კიდევაც ეს სიამოვნე-ბით ჩემის საქციელით შეურაცყო-ფილს მითულს აღარ უნდა სწყენო-და იგი, თუნდაც მართალი ყოფი-ლიყო. ვგონებ მიხვდება პატივცემ-ული მითულები, რომ გველში ეშ-მაკია შემგვარალო; მითულს უკან მიიღებთ ისეთი აღმზანი, რომელსაც უზურს ჩვენი ერთობა და ერთმანეთს გვაძლებს.

ყველა ამ მიზეზების გამო, იძუ-ლებულნი ვხდებით ყოველ წესის ასაგებად მიმდართო ბეთანის ბერსაო, მაგრამ, დასძენს მითული, „ისიც-ერიდება სხვის მრევლის საქმეებში ჩარევისა“. —ძალიან თავიც აქა მარხია, დაინტერესებული ამ საქმე-ში ბერი სპირიდონი ბრძანდება; ყოველ ვეჭვარება წერილი მის რედაქცია თუ არ არის, ხელმძღვა-რობს მაინც მითულს; მთელს ვე-რის ხეობაზედ მწიგნობარი სამო-ლით მოსაძენია.“ მ. სპირიდონს რეზიდენცია ს. ლვევი აქვს; 1909 წელს მან ლვევილში აიღინა, განაჩენს დაადგინა (ოცდა ათი კომლია) საკუთარ თავის სამწყსოთ განკალკევებაზედ, მაგრამ მოსტყუ-ვდა. ის ჩემის მრევლით ცხოვრო-ბდა და ცხოვრობს კიდევც; რის წი-ნადამდები არც ვარ და არც ვიქო-ნები, მაგრამ მისმა უკაცრისმა საქ-ციელმა იქაპდის მიმიყვანა, რომ ავტორიტეტ ჩემს მრევლში სიარულ-და წესების შესრულება, რაზედც ვაცნობე სასულიერო მთავრობასაც. მისი საქციელის საბუთები ხელთა მკაცრს.

ვამოწყობთ რომ წერილი სწორედ მითულმა შემოიტანა დედაქმნიში, ამ მით-ულს იქვე უნდა მოეპყრინათ და აღმო-ჩნდა, რომ წერილი იმის ხელთაა და-წერილი.

დღე 21 წიგნი ბ. სოსიკო მერკვილაძე-სიანს, 12—„ნაკადულს“ და 1—„რედაქცი-სის“ რედაქციებისა.

ქართველ სტუდენტთა მონდობილობით: ტერმინი გვეუბნები და ვნა გვეუბნებიან.

„ქართველ ქალო წიგნი“ ამ რამდენ-ნახამე წლის წინდ გამოცეა ორ ტომად ქართული საერო ზღაპრები №1 და 2 ემარტლებითის საკითხავად.

„ქართველ ქალო წიგნი“ ამ რამდენ-ნახამე წლის წინდ გამოცეა ორ ტომად ქართული საერო ზღაპრები №1 და 2 ემარტლებითის საკითხავად.

„ქართველ ქალო წიგნი“ ამ რამდენ-ნახამე წლის წინდ გამოცეა ორ ტომად ქართული საერო ზღაპრები №1 და 2 ემარტლებითის საკითხავად.

„ქართველ ქალო წიგნი“ ამ რამდენ-ნახამე წლის წინდ გამოცეა ორ ტომად ქართული საერო ზღაპრები №1 და 2 ემარტლებითის საკითხავად.

„ქართველ ქალო წიგნი“ ამ რამდენ-ნახამე წლის წინდ გამოცეა ორ ტომად ქართული საერო ზღაპრები №1 და 2 ემარტლებითის საკითხავად.

„ქართველ ქალო წიგნი“ ამ რამდენ-ნახამე წლის წინდ გამოცეა ორ ტომად ქართული საერო ზღაპრები №1 და 2 ემარტლებითის საკითხავად.

„ქართველ ქალო წიგნი“ ამ რამდენ-ნახამე წლის წინდ გამოცეა ორ ტომად ქართული საერო ზღაპრები №1 და 2 ემარტლებითის საკითხავად.

თავისთავარი გავი-ქალის თუხარული.

ელგაბ ქ., სამიგოა ინსტიტ. პირდაპირ, გეგმობარნი და ფეხმძიმე ქალები მი-ღებია ყოველ დროს დღეცა და ღა-მეც; არის საერთო საწოლო, ცალკე ოთახები და ოთახი საიდუმლოდ მო-სულელთათვის.

მთელმა ქალის ავადყოფობით სწე-ლთა, ძიძების გასინჯვა, ყველის აც-რა და მასსეი ყოველ-დღე დღის 6—4-დან ნაშუადღეის 12 ს. (თ.—68)

საკმილაური საავსურალო
პანისა, მინერალის და ათაზანის ნაშუადღეისა.

დოქტ. ნავასარდიანისა
ყოველ დღე, კვირებს გარდა დასაბუთებლად 1880 წელს.

სადა მსოთი:
ქალ. ე. ბ. ს. წიგნიწიგნი: 6—6 ს. საბუთს, ქალ. და ბავშვ. ავად.

სადა მსოთი:
ქალ. ე. ბ. ს. წიგნიწიგნი: 6—6 ს. საბუთს, ქალ. და ბავშვ. ავად.

სადა მსოთი:
ქალ. ე. ბ. ს. წიგნიწიგნი: 6—6 ს. საბუთს, ქალ. და ბავშვ. ავად.

სადა მსოთი:
ქალ. ე. ბ. ს. წიგნიწიგნი: 6—6 ს. საბუთს, ქალ. და ბავშვ. ავად.

სადა მსოთი:
ქალ. ე. ბ. ს. წიგნიწიგნი: 6—6 ს. საბუთს, ქალ. და ბავშვ. ავად.

სარეკომის ტიპოგრაფია

მივიღეთ და მონიშნოთ
სარეკომის ტიპოგრაფია
ბადადურს თეთრის ფიშისა.

ტიზანს ხანისმის დაკეთით, საზამთროდ მთავრის გეგმარისათვის.

სარეკომის ტიპოგრაფია
ტიზანს ხანისმის დაკეთით, საზამთროდ მთავრის გეგმარისათვის.

ტიზანს ხანისმის დაკეთით, საზამთროდ მთავრის გეგმარისათვის.